

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

Η ΧΙΩΤΙΣΣΕΣ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Η ωραιότερες γυναίκες της υποδούλου Ελλάδος. Τι γράφουν οι ξένοι περιηγηταί. Πρόσωπα που θυμίζουν εικόνες του Βαντάϊκ. Κορμιά ελόχιστα σην αρχαία Έλληνικά αγάλματα. Έλευθερες, πρόσχαρες μαργιόλες. Τό πανηγύρι τ' Αϊ Γιαννιού. Η άπληστία του Καπετάν Πασαά. Όπου οι Χιώτες φορολογούντα στα καλά καθούμενα. Ο άφορισμός κατά των κοσμημάτων. Η έπεμβασις του Πατριάρχη κλπ. κλπ.

Κατά την εποχή της Τουρκοκρατίας ή Χίος περισσότερο από κάθε άλλο μέρος τής Ελλάδος, είχε σχετική έλευθερία και αυτοδιοίκηση. Τήν έλευθερία αυτή βέβαια οι Χιώτες την πλήθρωναν πολύ άκαρβιά στήν άπληστη Ύψηλη Πύλη, αλλά την πλήθρωναν ειχαριστως, χάρις στα άφθονα πλούτη τους.

Έτσι λοιπόν, ενώ στήν υπόλοιπη Ελλάδα άπλώνονταν ή θλίψη και ή κατήφεια, γιατί διαρκώς έπáνω από τά κεφάλια των δυστυχισμένων οργισμένων πλανιόταν ή σκιά του γαταγαγιού του άγá και του γενίτασου, στή Χίο άνόητος τό γέλιο και ή χαρά. Άρκετά χαρακτηριστικοί στο ζήτημα αυτό εινε και δύο στίχοι του Κρητικού ποιητή Τζάνε Μπουναλιή :

Γιατ' είχανιν έλευθερία κ' ήσαν άναπαυμένοι. Πλειό άπ' άλλον τόπον και νησί ήσαν ευτυχισμένοι.

Κατό τις όμολογίες όλων των Ευρωπαίων περιηγητών τής εποχής εκείνης ή Χίος ήταν ό μόνος ειχαριστός τόπος διαμονής σ' όλη την πένθημ Άνατολή, που στέναζε υπό την Τουρκική τυραννία.

Άλλά εκείνο που έδινε εξαιρετικό τόνο στή χαρά και στήν εδθμία, στο μοσκοβόλημένο νησί του Αιγαίου, ήταν τό «ώρατό φθόν» τής Χίου. Η Χιωτίσσεσ !... Η Χιωτίσσεσ φημιζονταν την εποχή αυτή ως ή ωραιότερες γυναίκες όλης τής υποδούλου Ελλάδος. Ένας από τους Ευρωπαίους περιηγητάς γράφει σχετικώς με την όμορφιά των γυναικών τής Χίου :

« Η Χιωτίσσεσ εκληρονόμησαν τή λευκότητα τής μυθικής Χίας νύμφης Χιόνος. Έχουν τό ωραιότερο και ζωηρότερο χρώμα που μπορεί να συναντήση καεις και τα χαρακτηριστικά τους εινε λεπτότητα και αέθρια !..

Ένας άλλος περιηγητής πάλι, θαυμάζοντας την όμορφιά των γυναικών τής Χίου, λέει μεταξύ άλλων :

«... Στο κεφάλι τους δένουν μ' εξαιρετική χάρη ένα μαντίλι, κάτω από τό όποιο ξεφουρνουν και παιρνιδίζουν άπάνω στα άβρόβυτα μάγουλά τους μερικοί άρωματισμένοι βόστρυχοι. Έτσι ή γυναικες αυτές σου θυμίζουν εικόνες του Βαντάϊκ. Τα μάτια τους χύνουν άπειρη γλυκύτητα και ζωηρότητα. Στις γυναίκες τής Χίου άνακαλύπτει καεις όλη την αρχαική τέχνη των Έλλήνων γλυπτών σέ θαυμάσιες αναλογίες.

Άπό τις εξαιρετικές αυτές όμορφίες τής νήσου κάποιο δημοτικό τραγούδι που τραγουδιόταν και σήμερα ακόμα στή Χίο έχει αποθαναιώσει τρεις-τέσσερες. Η τέσσερες αυτές πανέμορφες Χιωτίσσεσ εινε ή εξής :

Ηέδωά μου τό Σεράντη Μαργιά Κατζή-Λεωνίδα
Αούλα Τσελεπιδάνα Κατεργή Πυργιδάνα.

Έκτος όμως από τήν εξάισια όμορφιά τους ή Χιωτίσσεσ ήσαν προικισμένες και μ' ένα πλήθος ψυχικά και πνευματικά χαρίσματα. Φημιζόντουσαν ως πε-

ρίφημες νοικοκυρές, και άντίθετα πρós τις γυναίκες τής άλλης Ελλάδος που ήσαν κυριολεκτικώς άγορμία κατά την εποχή εκείνη τής μαύρης δουλείας, ή Χιωτίσσεσ ήσαν περιποιητικές, πρόσχαρες και δέ δυσκολεύονταν καθόλου όταν έβλεπαν ένα ξένο να του μιλήσουν, ή ακόμα να του πετάξουν και κανένα άδωο πείραγμα, πνευματωδέτατο πάντοτε.

Όλες τους είχαν μιá σχετική μόρφωση και ή περισσότερες μιλούσαν τρεις και τέσσερες ακόμη γλώσσες. Παντού είτε στο σπίτι, είτε στο περιβόλι, είτε στο δρόμο είχαν τό τραγούδι στο στόμα και στα κοραλένια χείλη τους άνθοίσε τό γέλιο τής χαράς και τής άφροντιιάς. Άγαπούσαν τρομερά τους χορούς και τά γλέντια καθός και τά στολίδια. Για τά τελευταία ιδίως, όπως άλλωστε και κάθε θηλυκό, τρελλαινόταν ή Χιωτίσσεσ.

Και ή πιο φτωχή Χιωτίσσεσ, λέει ένας άλλος περιηγητής, φορει παντοφίλεσ από βελούδο, περιδέραια, βραχιόλια και δαχτυλίδια με πολύτιμα πετράδια σ' όλα της τά δάχτυλα.

Σχετικá με τά κοσμήματα των γυναικών τής Χίου αναφέρεται και τό εξής ανέκδοτο :

Στήν εκκλησία του Αγίου Ιωάννου, κοντά στήν παραλία, γίνονταν κατά την παραμονή τής γιορτής του Αγίου μεγάλο πανηγύρι και ξεφάντομα. Ολόκληρη ή πόλη συγκεντρώνονταν εκεί και μετά τή λειτουργία γίνόντουσαν χοροί και γλέντια. Η γυναίκες κατά την ήμερα αυτή φορούσαν τά ωραιότερα και τά πλουσιότερα ρούχα τους και στολίζονταν μ' όλα τους τά κοσμήματα. Όσες δέν είχαν επαρκή δανειζόνταν από φιλενάδες τους, ή όποιες για έναν οιοδήποτε λόγο δέ θά πήγαιναν στήν εκκλησία.

Κοντά στήν εκκλησία του Αγίου Ιωάννου ήταν ό περίφημος πύργος του καπετάν πασά. Μιά χρονιά λοιπόν, κατά τό πάνδημο αυτό πανηγύρι των Χίων, ή μαργιόλες ή Χιωτίσσεσ, με τό γιορντιό τους λούσο, τράβηξαν μετά την άπόλυση τής εκκλησίας ολόισια πρós τον πύργο κ' έστησαν στήν αυλή του τριχοψήφο χορό.

Η ιστορία δέν αναφέρει αν ό καπετάν πασάς που παρακολούθησε τό χορό από τό παράθυρο του συκενήθη από τά βρόβυτα και όλόγυτα εκείνα κορμιά, που βεργολιγίζονταν στο γοργό σκοπό του τραγουδιού. Τό βέβαιο όμως εινε ότι συκενήθη από κάτι άλλο, που δέν διεφύρε άπ' τό έπλητο μαι του : Άπό τά κοσμήματα των γυναικών.

Τήν άλλη μέρα λοιπόν, κάλεσε τους δημογέροντες του νησιού και τους εξήγησε εκατό χιλιάδες γρόσια—πουό σπουδαίο για κείνη την εποχή—ως φόρο ! Οι δημογέροντες άρχισαν να παραπονιούνται ότι δέν ήταν εύκολο να συγκεντρώσουν άμέσως ένα τόσο μεγάλο ποσό, άφού άλλωστε πρós όλησαν εβδομάδων είχαν καταβάλει τό νόμιμο φόρο.

Εξοργισμένος τότε ό καπετάν πασάς τινάχτηκε άπάνω τρέμοντας και τους εινε :

— Άφού δέν έχετε, τότε πού τά βρίσκετε και φατίνετε τις γυναίκες σας με τόσα

ΡΟΣΣΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΤΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΤΣΕΧΟΦ

ΟΙ ΞΕΝΟΙ

ΤΗΝ κεντρική πλατεία, μπρός στο αθηροδρομικό σταθμό της κομποπόλεως, ένα ζευγάρι νεονύμφων έκανε τον περιπάτο του. Έκεινος είχε περάσει το μπράτσο του στη μέση της, κι εκείνη πάλι άκουμπουσε τρυφερά έπάνω του και έτσι ήταν ευτυχισμένοι. Τό φεγγάρι τους έστραβοκόκκιζε, ανάμεσα απ' τα σύννεφα και έπειτα κρυβόταν μέσα σ' αυτά, ίσως από φθόνο, ίσως από μελαγχολία, βλέποντας πως ήταν πολύ νόστονο και μάταιο, να ζή αυτό μόνο κι έρημο, χωρίς κανένα σύντροφο στη ζωή του.

Η άερόσφαιρα ήταν βαριά, φορτωμένη απ' το άρωμα πού άφηναν οι κρίνοι και η πασαλιές. Απ' τό άπέναντι μέρος της σιδηροδρομικής γραμμής κελαδοσε ένας κοκκός.

Τι ώρα πού είνε εδώ! Έλεγε εκείνη. Νομίζε κανείς πως όλα αυτά άποτελούν ένα όνειρο. Κότταζε τι ώρα πού είνε, εκεί κάτω, το μικρό δασύλλο! Τι χαριτωμένη πού είνε οι τηλεγραφικοί στύλοι καθώς στέκονται όρθιοι, βουβού κι άκίνητοι! Δίνουν ζωή σ' όλη την γύρω έξοχή, Σάστσια, και φαίνονται σάν να μάς λένε πως πέρα μακριά, υπάρχει πολιτισμός και άνθρωποι πολιτισμένοι. Δέν νομίζε, αγαπούλα μου, αλήθεια, ότι ή έλαφρά αυτή αύρα φέρνει σι' αυτά μας τόν θόρυβο κάποιου τρέινου, πού φθάνει; — Ναι... Άλλό πώς τρέχουν τα χέρια σου, αγαπημένη μου... Φαίνεται ταγαμένη σάν νάχης όγους, Βάρια.

- Δέν πιστεύω;
- Και τι φαι μάς έχουν αρτείδε γι' άπόψε;
- Λαχανόσουπα και κοτόπουλο.

Γιά μάς τους δυό ένα κοτόπουλο είνε άρκετό. Έπειτα γιά σένα έφεραν απ' την πολιτεία σαρδέλλες και χαριόνα...

Έκείνη τή στιγμή, τό φεγγάρι κρύφτηκε πίσω απ' τα σύννεφα. Η ευτυχία των ανθρώπων, ή ευδαιμονία των δυό εκείνων έροστευμένω, τού θύμιζε τή μοναξιά του και τό έρημικό του κρεβάτι, εκεί πέρα, πίσω απ' τα δάση και τις κοιλάδες...

Τι χαρά! φώναζε άξαφνα ζωηρά ή Βάρια. Έρχεται τό τρέινο! Νάτο!...

Τρία τεράστια πύρινα μάτια παρουσιάστηκαν πέρα στόν δρόμονα. Ο σταθμάχος βγήκε έξω απ' τό κτίριο του σταθμού. Έδώ κι' εκεί δίπλα στις σιδηροδρομικές γραμμές, έλαμψαν τα φώτα των σημάτων.

Πάμε να ιδούμε τό τρέινο, κι' από κει πηγαινουμε στό σπίτι μας, είνε ό Σάστσια μ' ένα χαμογερό. Τι θαυμάσια πού αισθάνομαι τόν έαυτό μου, Βάρια, όταν βρίσκομαι κοντά σου, πρόσθεσε τρυφερά, σκευθοντας προς τό μέρος της γυναικάς του. Τόσο θαυμάσια πού μου φαίνεται, σάν να μην είνε αλήθεια, σάν να όνειρεύομαι...

Έτσι σφιχαγκαλιασμένοι προχώρησαν προς τόν σταθμό. Τό μαύρο θηρίο μέ τα πύρινα μάτια λυότασε την ταχτητά του, πλησιάζοντας προς τό σταθμό κι' έπειτα σταμάτησε άπότομα.

Απ' τα μισοφωτισμένα παραθύρια των βαγονιών μέ τα θολά τζάμια, έπρόβαλαν τότε μισοκοιμισμένες ψυχογονιές, καπέλλα άνδρικά και γυναικεία, πλάτες και γακαδάς πανωφοριών.

Οι δυό νεόπαντρου, πάντοτε σφιχαγκαλιασμένοι, περιεργαζόντουσαν τους ταξειδιώτες.

Ξαπνικά, μέσ' άπό να βαγών, άκούσθηκαν ζωηρές χαρούμενες κραυγές: — 'Α, ά! ή Βάρια και ό άνδρας της ήρθαν να μάς προύπαντήσουν. Νάτοι! Βερνέκη! Βερνέκη! Έδώ είμαστε!...

Χρυσά βραχιόλια, σκουλαρίκια και δαχτυλίδια; Τό έπιχειρήμα ήταν άκαταμάχητο και τέλος, ύστερα από πολλές παρακλησεις των δημογρόνων, ό καπετάν πασάς συμφώνησε να τού πάλει τα μισά απ' δσα ζήτησε. Καταγανακτισμένοι οι Χιώτες έκαναν συνέλευση και άποφάσαν να μην επιτρέψουν στό έξης τις γυναίκες τους να φορούν πολύτιμα κοσμήματα. Κατώρθωσαν μέλιτσα ώστε να έπιβάλει και άφορισμό ή Έκκλησία γιά τις παραβιάνες. Ούτε όμος ή άπειλές και ή συνελυσεις των άνδρων, ούτε οι τρομοεοί κεραυνού τού άφορισμού κατώρθωσαν τίποτε. Η Χιώτισσες έξακολουθούσαν να φορούν τα κόσμηματά τους.

Τότε οι Χιώτες κατέψααν στόν Πατριάρχη. Κι' ό Πατριάρχης έδωκε ρητή άπαγόρευση σχετικώς. Η άπαγόρευση αυτή είνε άφορμή να κληρονομήσουν ή Χιώτισσες τα κοσμηματά τους. Δέν τα φορούσαν πάλιν ούτε σε γάμους ούτε σε πανηγύρια. Μά τι σημαίνει; Είχαν ένα άλλο στολίδι ή φημιγόμενες νησιώτισσες. Τήν όμορφιά τους! Στολίδι πού κανείς δέν μπορούσε να τούς τό άπαγορεύσει. Στολίδι άτίμητο. Στολίδι πού τις έκανε ξεκουστές σ' όλο τόν κόσμο...

Τι φορική επιδρομή, Θεέ μου!...

Ο άνθρωπος πού μιλούσε έτσι, ήταν ένας άνδρας ψηλός και χονδρός, μέ φουσκωμένα μάγουλα και δυή καλσαφά, μέ δυό φουντωτές άστρες φοβορίτες.

Έν τή μεταξύ απ' τό ίδιο βαγόνι κατέβηκαν δυό κορίτσια, τα όποια οίχθηκαν στό λαμό της Βάρια. Πίσω απ' τα κορίτσια έμφανίσθηκαν μία γυναίκα κοντοχονδρη, ένας κύριος, ό κύριος έκεινος πού είχε φωνάζε πίσω απ' τό παράθυρο τού βαγονιού, πίσω απ' αυτόν δυό νέοι μέ στολές μαθητών τού γυμνασίου, φορτωμένοι μέ βελιές και πίσω απ' τους φορτωμένους μαθητές τού γυμνασίου, ή γκυβερνάντα των κοριτσιών και άκόμη πίσω απ' τήν γκυβερνάντα, ή γαριά!...

Νά 'μαστε! Έπί τέλος, έφθάσαμε! φώναζε χαρούμενος πάντα ό ψηλός χονδρός κύριος. Έδώ παιδιά, εδώ κορίτσια, εδώ γαριά. Προχώρησε προς τους δυό νεόπαντρους και, ενώ έσφιγγε μέ διαχυτικότητα τό χέρι τού Σάστσια, είνε μέ τόν ίδιο πάντα τόνο:

Θά έλεγε κανείς πως μάς περιμένα με άγωνία! Θά είχατε θυμώσει πειά μέ τόν γέρο θείο σας (έννοοις τόν έαυτό του) πού δέν έρχόταν να σάς ιδή. Τι χαρά, τι χαρά!

Πήρε μιά άνάσσα κι' έπειτα γυρίζοντας προς τα μέλη της οικογενείας του, ξαναφώναζε μέ τόνο τρυφερής προστάξης:

Αί, παιδιά! Κόλα, Κόστια, Νίνα, Φίφα... παιδιά! Άγκαλιάστε λοιπόν τόν ξάδερφό σας τόν Σάστσια, άγκαλιάστε τον, φιλήστε τον! Είμαστε όλοι δικοί σου, πρόσθεσε άποτεινόμενος στόν Σάστσια, είμαστε δικοί σου μέ τους προγόνους και τούς άπογόνους μας, δικοί σου γιά άρκετές μέρες. Θά χορτάσης τή συντροφιά μας. 'Α! Και να σου τό πό άπό τώρα. Μαζύ με θα μείνουμε κοιμημένα...

Οι δυό νεόπαντρου έβριναν άφονοι. Καθώς κούτταζαν τό θείο μέ όλα εκείνα τα αναριθμητα μέλη της οικογενείας του, τους είνε πιασίοι, τρεμύλια, μιά τρεμύλια δυνατή κι' άπειρίγηλη, πού τους έκοβε τήν λαλιά.

Μιά δυσάρεστη εικόνα πέρασε απ' τό μυαλό τού Σάστσια. Έβλεπε τή δύσκολη θέσι στην όποία θά βρισκόταν αυτός και ή γυναίκα του μέ τους ξένους των. Έπρεπε να τους παραχωρήσουν τα τρία δωμάτια απ' τα όποια άπέτελει ή κατοικία τους, μέ όλα τους τα έξορηματα, κρεβάτια, καναπέδες, μαζιλίκια, σκεπάσματα και άκόμη να τους προσφέρουν τό χαριόνα, τις σαρδέλλες, τό κοτόπουλο και τή λαχανόσουπα, τα όποια ώστόσο μόλις έφθαναν γιά να χορτάσει αυτός κι' ή γυναίκα του. Έβλεπε άκόμη τή θεία να ξεφωνίζει απ' τό πρωί ως τό βράδυ τις συνειθισμένες της λεγευμιάδες, τα βάσανα της, τα παράτονα έναντίον του συζύγου της, πού την κατηγορούσε επί άνικανότητας, να άναφέρει διαρκώς μέ ύπερηφάνεια τήν άριστοκρατική καταγωγή της και να τονίζει κάθε λόγο και λιγάκι ότι αυτή κατάγει απ' τήν οικογένεια των βαρώνων Φίντινις. Έβλεπε άκόμη τήν γαριά, πού θά ήταν ύποχρεωμένος να της κρατάει συντροφιά και τέλος τόν γέρο θείο, ό όποιος θα τόν ξεφρόλλαινε μέ τις φωνές του!

Όλα αυτά τα είνε σέ μού σημάδια όπτασία ό Σάστσια και τό πρόσωπό του έσκυθότασε και πήρε μιά έκφρασι σκληρή. Τι θά τους έκανε λοιπόν όλους αυτός; Τι φορική επιδρομή, Θεέ μου!...

Γύρισε προς τήν νεαρή γυναίκα του, την κούτταζε μέ ύφος δυσάρεστημένο και μονομρούσε σφιγγοντας τα δόντια του:

Όλοι αυτοί ήρθαν γιά σένα. Αυτοί είνε οι Ξένοι σου πού να τους πάρη ό διάβολος, να τους πάρη!...

Όχι, όχι, αυτοί ήρθαν γιά σένα! άποκρίθηκε ή Βάρια κατακτρινη, μέ τό ίδιο ύφος.

Κάθε άλλο! Έρθαν γιά σένα! — Γιά σένα σου λέω! έπανέφανε έντονα ή Βάρια μέ άστραπές στά μάτια.

Όχι, αγαπητή μου φίλη, Έρθαν γιά σένα. Είνε συγγενείς σου! Είνε δικοί σου φιλοξενούμενοι!

Έκείνη τή στιγμή άκούσθηκε έντονη και χαρούμενη πάντοτε ή φωνή τού θείου.

Λοιπόν Βερνέκη, Σάστσια! Τι καθόσαστε και κρυφομύλατε εκεί. Άφήστε τα γλυκομύληματα. Τα λέτε και άλλη ώρα...

Ο Σάστσια γύρισε τό πρόσωπό του και μ' ένα βερβιασμένο χαμόγελο τούς είνε: — Σάς παρακαλώ, σάς παρακαλώ...

Τό φεγγάρι ξαναβάρηκε πάλι, άνάμεσα στα σύννεφα, μέ ύφος όμορφο πειά. Τώρα φαίνονται χαρούμενο κι' ευτυχισμένο, χωρίς φθόνο. Ήταν εύχαριστημένο γιατί άυτό δέν είχε συγγενείς... Ο Σάστσια γύρισε τό πρόσωπό του γιά να μην ιδούν οι Ξένοι του τή έκφρασι της φύσκας και της άπελιτύνας πού τόν είχε καταλάβει κι' έπανέλαβε ψιθυριστά:

Σάς παρακαλώ, αγαπητοί συγγενείς. Όρτίστε! Περάστε...